De Heraut

door de

Gereformeerd Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE.** Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE, Bureau: N.Z. Voorburgwal 58—60, te Amsterdam.**
Inzendingen, die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag, 31 Augustus 1919. N°. 2171.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* **1.50** bij vooruitbetaling voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar *f* **7.20** bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers *f* —.15.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels *f* **1.30**, met in begrip van bewijsnummer, voor elken regel meer *f* -.20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven *f* -.12 per regel.

„Een kind aan zichzelf overgelaten, beschaamt zijn moeder."

De roede en de bestraffing geeft wijsheid; maar een kind, dat aan zichzelf gelaten is, beschaamt zijne moeder.
Spreuken XXIX : 15.

De steeds zich uitbreidende Bewaarschool is geen eere voor het land. Van zelf moet ze toegejuicht en welkom geheeten, waar 't jonge wicht geheel onverzorgd zou blijven. Droeve proeven te over zijn hiervan te betreuren geweest, om 't niet van harte toe te juichen, dat er almeer hulpe daagde, om de algeheele verwaarloozing van zoo menig kind tegen te gaan. Er zijn nu eenmaal hulpelooze kinderkens voor wie raad geschaft moest worden. Eerst met het zevende jaar begint de volle schooltijd, en als in de jaren die daaraan voorafgaan, het jonge wicht in zijn huis of bij de naaste familie geen verzorging vindt, moet wel de Bewaarschool te hulpe komen. Onverzorgd en hulpeloos kan het jonge wicht niet langs de straten omslenteren. Dit toch brengt van jongsaf in het kind zedelijk bederf.

Zulk een toestand van hulpeloosheid nu kan intreden, als de moeder naar de fabriek moet of krank te bed ligt. Erger nog kan 't zijn, zoo de jonge moeder wegstierf. Hulpe kan daarom volstrekt noodig zijn en moet dan aangebracht. Maar het bangste is, dat er zoo tal en tal van gevallen zich opdoen, waarin de moeder in leven bleef, en uitnemend wel voor haar lieveling *kon* zorg dragen, maar het uit schuldig plichtsverzuim niet doet. Dit zal dan in 't ééne geval zijn, omdat ze haar kind kortweg verwaarloost en schuldig [illegible] en een ander maal dat ze uit armoede verdienste moet zoeken, en zoo haar lieveling aan anderen overlaat.

Tusschen tweeërlei moet hier alzoo scherp onderscheiden. Er zijn tal van gevallen, waarin de moeder niet voor haar kindeken *kan* zorgen, maar ook gevallen zonder eind, waarin ze haar lieveling onverzorgd laat, omdat het plichtsbesef of de liefde ontbreekt.

——

De Schrift drukt het zoo kernachtig uit, het jonge kind wordt dan »*aan zichzelf overgelaten*, en beschaamt zijn moeder«. Gedoeld wordt hier alzoo eeniglijk op 't geval, waarin de moeder het doen kon, maar te kort schiet, haar plicht zeer wel gevoelde doch verzuimde, en er den drang toe zeer zeker in de ziel voelde opkomen, maar uit nalatigheid en gemis aan liefde voor haar kind in gebreke bleef.

Van zelf zijn hier alzoo uitgezonderd alle noodtoestanden, indien het God zelf is, die zulk een noodtoestand in 't leven roept. Moet een jong kind onverzorgd en ongeholpen blijven, omdat de moeder stierf of krank is, dan spreekt hierin hooger bestel, en is 't de Christelijke liefde, die zich geroepen voelt om hulpe te bieden. Die hulpe kan dan in de familie zelve geboden worden, doordien men zulk een verlaten kind opneemt en teederlijk verzorgt. Maar het kan ook zijn, dat de familie of de naaste vrienden van verre blijven staan, en dan was het de Christelijke liefde in meer algemeenen zin, die te hulp moest komen, en zoo ontstond de Bewaarschool. Alsdan een stichting van heilige orde, die niet genoeg kon worden toegejuicht, en waar heele scharen van kinderkens gered zijn, die anders onverbiddelijk zedelijk waren ondergegaan. Schuld en noodlot werkten dan saam. Eenerzijds waren er tal van kleinen, die hulpeloos aan zichzelf waren overgelaten, en als om toezicht en hulpe schreiden, en anderzijds waren 't de schuldiglijk verlaten kinderkens, van wie de moeder wel leven bleef en had kunnen en moeten zorgen, maar het niet deed. Het Christelijk standpunt is hierbij aan geen twijfel onderhevig. Viel de moeder weg of ligt ze hulpeloos krank, dan moet er hulpe van buiten dagen, en kon de moeder 't zeer wel doen, maar deed ze 't niet uit plichtsverzuim, dan moet door anderer Christelijke hulpe de schuld der nalatige moeder in 't verlaten wicht worden verzoend.

——

Doch hiermee komt dan tegelijk het gevaar op, waarvoor onze maatschappelijke saamleving thans ten deele dreigt te bezwijken. Naar luid van Gods Woord is de moeder de geroepene om, waar ze kan, de kleine lievelingen bezig te houden en te ontwikkelen, en mag de bewaarschool niet anders intreden dan in gevallen van nood. echter wil onze tijdgeest niet. Die geest gaat eer rechtstreeks tegen eisch van Gods Woord in, ontsla moeder van haar Goddelijke roepin verwijst zoo goed als alle jonge kie naar de nu officieele Bewaarschool van Rijkswege ingestelde Bewaarsch zich dan zoo goed als voor *alle* kind moeten ontsluiten. In het huisgezin 's morgens en 's middags geen jong derkens meer zijn. Vroeg in den r zullen ze uit huis gaan om in de te schuilen, en eerst als de dag keeren ze in 't huisgezin terug. E wel, niet omdat de moeder stierf o of te bezet is, maar omdat 't ki oordeelt men, niet in het gezin, de Bewaarschool *hoort*. Thuis zou waarloosd worden, en alleen op waarschool kan het die vorming leiding ontvangen, die 't vroeg rij en als wereldburger doet ontluike

Gaat hiertegen nu verzet van derhart uit? In zeer enkele kring Uit Christelijke gezinnen van de ec krijgt men de lievelingen op d stelde scholen niet, maar voor massa gezinnen is 't een verlc zijn dan in den morgen en in d van de kinderen af. De kinde spelen dan hun tijd niet, m allerlei aardige dingen. En daa die officieele Bewaarschool ze de kleinen straks bijna zonder ui heen.

——

Dit klinkt nu alles o, zoo men ten eenenmale uit het o hoe in de volken, in de geslac de familiën van Godswege scheiden aard is gelegd, die ju dom van ons menschelijk g maakt. Niet alleen kinderkens en naar één model opgevoed Godswege in de geslachten verscheidenheid gelegd, opdat en elke soort, in volk bij volk, een nieuwe rijkdom van Gods heerlijke schepping doe uitkomen. Dit alles cijfert men dan weg. Die rijke verscheidenheid gaat dan in doodelijke eenvormigheid teloor. En rechtstreeks tegen Gods zoo alleszins onderscheidene schepping in, moet 't dan alles één soort, één genre, één aard van kinderen der menschen worden, waarin van Gods rijke Scheppingsorde geen spoor ten leste overblijft. En dit alles, zoo zegt ons de Spreukendichter, hangt nu maar aan dit eenig ééne, dat de moeder versta wat 't is moeder te zijn, en als moeder de traditie van haar geslacht aan haar lievelingen inprent en ze naar eigen aard ontwikkelt.

Vandaar de tweeërlei roeping die thans tot ons Christenvolk uitgaat. Het *Gezin* en niet de *Bewaarschool* moet de leuze van ons Christenvolk blijven. Een moeder die haar lieveling thuis naar eigen aard ontwikkelt, staat zooveel hooger dan wie haar kind elken morgen, precies te negen uur, naar de Bewaarschool stuurt. Maar ook, — kan 't niet anders, en *moet* uw lieveling op de Bewaarschool heil zoeken, zij er dan alzijdige zorge, dat er voor uw lieveling een wezenlijk *Christelijke* Bewaarschool open sta, die van 't huis niet afscheidt, maar in Jezus aan 't huis en aan de familie verbindt.

Dr. A. K.

Uit de Pers.

In de *Rijnlandsche Kerkbode* lazen we het volgende belangrijke artikel van V. K.:

De wereldoorlog, waarin goederen, resultaat van nijver werken van tientallen van jaren, met voorbeeldeloozen ijver zijn vernietigd en verwoest, heeft natuurlijk als gevolg gehad, dat gebrek in velerlei vorm ontstaan is, en dat over geheele volksklassen verarming is gekomen. Dat is vooral het geval in de landen, die door de hongerblokkade hunner vijanden van toevoer van levensmiddelen afgesneden werden, en zoo hunne voorraden en nieuw-gewonnen producten opteerden. Als redmiddel in dezen nood heeft men het communisme gepredikt, d.i. afschaffing van allen particulieren eigendom, zoodat alle goederen, grond, huizen, fabrieken, machinerien, werktuigen, overgingen aan den Staat, en onder diens leiding door allen tot heil van allen gebruikt moeten worden. Dit zou dan den heilstaat scheppen, gelijk men in Rusland en Hongarije dat dan ook reeds bezig is te doen. Wel is waar maakt deze nieuwe poging tot inrichting van eene betere maatschappij op ons in de verte tot nog toe geen anderen indruk dan dien van een groote moord- en roofpartij. Ernstig is het verschijnsel, dat ook in ons vaderland de partij dezer «communisten" zeer toeneemt. Maar in zekeren zin nog ernstiger is het, dat men soms in christelijke kringen eene stem hoort, die in het communisme (afgedacht van de gruwelen der communisten) iets te prijzen vindt; ja zelfs zich ervoor op de Heilige Schrift beroept. Aan dit beroep op het Woord des Heeren wille wij eenige regelen wijden. Want het geldt hier een zeer ernstig maatschappelijk vraagstuk, waartegen eene goede, recht bewuste positie [illegible] meent men dan te vinden in de eerste Christenen. Handelingen 2: dienaangaande: «zij (de geloovigen hadden alle dingen gemeen, en zij deden [illegible] have, en verdeelden die dat elk van noode had". En 4 : 32 menigte van degenen, die geloofden, n éene ziel; en niemand zeide, dat n hij had, zijn eigen was, maar alle hun gemeen". Zoo op den klank neenen, dat er verband bestaat tusdelen der Christenen, nu bijna 1900 en het streven der communisten. bezonnen leest, dan vindt men, dat inning niet meer dan schijn is, in eene tegenstelling er tusschen bestaat. lat de eerste Christenen alle privaat-, en alles «socialiseerden» (aan de » overdroegen)? Neen! De bladzijden dingen, die onmiddellijk volgen, weer-De eerste Christenen hadden een zeer elden zin voor gemeenschap, uiting te broederliefde; en daarom hadden van de broederen zooveel over, dat eren en hadden, onroerend en roerend en verkochten. Maar zij verkochten ze; blijkbaar alleen maar zooveel als k noodig maakte om te voorzien in de n de arme leden der gemeenten. Als een akker verkocht voor dat doel, dan et zekeren lof voor hem beschreven de geschiedenis van Ananias en Saffira adruk op den voorgrond, dat zij in niets waren tot goederenverkoop, maar dat vrijwillig. dus uit liefde, geschiedde er vinden wij melding gemaakt, dat huizen hebben, waarin zij de gemeenteingen of herberg verleenden (12 : 12; Uit hoofdstuk 6 : 1 blijkt, dat welwerd beoefend; hoe zou dat mogelijk nnen zijn, zoo men niets meer als het , dat men geven kon? En om niet meer : de apostel Paulus vermaant de geit de heidenen niet, om alle privaatbezit ffen en gemeenschappelijk bezit van alles en; maar wel, om gaven af te zonderen gemeente te Jeruzalem, die destijds zeer was. Hieruit ziet men, dat van goederenhap in communistischen zin geene sprake rivaatbezit bleef gehandhaafd; maar door tot de broederen gedreven, deelden zij het hunne [illegible] en verkochten daartoe hunne bezittingen. Dit geeft, bij bezonnen Heilige Schrift in de beide aangehaalde 2 : 44 en 5 : 32, ook te kennen. Zij alle goederen gemeen", wil niet zeggen: en alle beschikking over hun bezit; maar: en, zij beschouwden alle dingen gemeenijk; en die «zij" zijn dan niet degenen, die het goed *niet* hadden, maar die het *wel* bezaten. Zij beschouwden hunne bezittingen niet als iets, dat hun alleen ten goede kwam, maar als iets, dat zij gebruiken moesten voor het nut en het welzijn van allen. «Niemand zei, dat iets van zijne bezittingen van hem was"; integendeel, zij stelden ze gaarne ten dienste van allen. Zoo wordt onze conclusie dus: dat de eerste Christen-gemeente een geheel ander beeld vertoonde, dan de gewenschte communistische maatschappij. Deze kan alleen worden opgericht door dwang; gene had tot grondslag de liefde. Grondregel van het communisme is: al het uwe is het mijne; en dan wordt met geweld gesocialiseerd, d.w.z. aan bezitters het hunne ontnomen; die van het jonge Christendom was: al het mijne is het uwe; en daarom verkocht men zelfs zijne have en goederen voor de broederen.

Het communisme vindt in de Heilige Schrift geen steun. Integendeel, zij leert particulier eigendom, omdat door haar een mensch eerst waarlijk mensch is, vrij is, als hij iets 't zijne noemen kan. Maar hier, in de Handelingen, wordt ons een zeer belangrijk beginsel geleerd; dit n.l. dat de liefde tot de broeders, in het algemeen: tot de menschen, ons dringen moet, om wat wij het onze mogen noemen, niet egoïstisch voor ons alleen te behouden, maar het ook te gebruiken ten bate van onzen naaste. Waarlijk sociale zin, die tot welzijn en welvaren is van onzen naaste, moet vrucht zijn van christelijke broederliefde en dus van christelijk geloof.

Voor Kinderen.

Van Binnen.

We willen thans eens zien wat zulk een Oostersch huis al bevatte, hoe het gemeubeld was, en wat men er te aanschouwen kreeg.

De vloeren der kamers waren niet, zooals vaak bij ons, bedekt met vastliggende tapijten of kleeden. Soms bestond de vloer eenvoudig uit aarde. Voorts waren de vloeren van hout of steen en in de aanzienlijke huizen veelal fraai ingelegd. Voor houten balken en vloerplanken gebruikte wie het betalen kon cederhout, daar het zeer duurzaam was en niet van insecten te lijden had.

Aan wandversieringen werd weinig gedaan. De muren met gekleurd papier te beplakken kwam bij niemand op. Maar ook schilderijen en beelden ontbraken, wijl de Joden meenden dat het tegen de Wet streed zulke in huis te hebben. In plaats van deuren dienden veelal fraai bewerkte gordijnen.

In de kamers vond men tafels, die veel lager waren dan bij ons. Elk vertrek had er een of meer. De maaltijden werden aan tafel genuttigd op welke de spijzen gesteld waren. Soms plaatste men die ook wel eenvoudig op matjes op den grond. Bij het eten nam men plaats op lage bankjes, tot later het aanliggen bij den maaltijd in gebruik bwam. Elk persoon had een of meer kussens op welke hij zich neervlijde. Hij steunde zich op den gebogen linkerarm, terwijl hij met den rechter de spijs tot zich nam. Behalve bankjes en kussens zag men in de kamers ook divans of breede rustbanken, waarover we reeds spraken. De bedden of dunne matrassen werden overdag opgerold weggeborgen.

In de kamers voor de vrouwen trof men dikwijls een werktuig aan om te spinnen en zoo garen te bereiden.

Over wat er meer te zien was, wellicht later.

Gelijk.

Keizer Maximilaan van Oostenrijk was een goed en vriendelijk vorst, die zijn volk liefhad en ook algemeen bemind was.

Nu bewoonde de keizer te Weenen, de hoofdstad van zijn rijk, een prachtig paleis, waarbij een groot park behoorde, dat alleen toegankelijk was voor wie tot het Hof of tot den hoogen adel behoorde. Andere menschen konden dan toezien, hoe mooi het daar binnen was, maar mochten er zelf niet komen.

Dit verdroot den keizer, en op een goeden dag maakte hij aan deze staat van zaken een einde door te verklaren, dat voortaan het keizerlijke park over dag zou openstaan voor allen die er in wilden wandelen en zich fatsoenlijk gedroegen.

Doch dit verdroot nu op hun beurt de heeren van het hof. Het ging toch niet aan, zoo spraken zij, dat hooge heeren als zij gelijk gesteld werden met gewone burgers.

Na een paar weken besloten zij tot den keizer te gaan, en ronduit hun beklag in te dienen over 't besluit door hem genomen.

Maximiliaan hoorde de klagers geduldig en kalm aan, en bepaalde een tijd waarop hij ze zou antwoorden. Toen die gekomen was sprak hij:

»Ik heb uw klacht overwogen. Gij wilt dat het park weer gesloten zal worden, omdat gij alleen uws gelijken ontmoeten, en met hen omgaan wilt. Maar als ik dacht zooals gij, dan mocht ik wel in den grafkelder afdalen waar het stof mijner voorgangers rust. Want dan ben ik bij mijns gelijken. Overweegt dus zelf, of ik uw wensch kan vervullen.«

De klacht der heeren had geen uitwerking. Het park bleef voor het algemeen geopend.

Spreekwoorden.

Die hebben alle talen en volken, en dikwijls drukken zij hetzelfde uit. Dat is ook geen wonder, want de menschen hebben alom veelal dezelfde behoeften, en zoeken of haten dezelfde dingen.

Toch, al is de bedoeling in hoofdzaak eenerlei, zegt het eene volk een ding anders dan het andere. Hier volgen eenige spreekwoorden en gezegden die wij Nederlanders ook hebben. Maar onze buren zeggen het op andere wijs dan wij. Zoo b.v.:

1. Hij brengt steenkolen naar New-Castle.
2. Dat is sparren naar Noorwegen brengen.
3. Gereed geld brengt genezing.
4. Hij doodt twee volgens met één steen.
5. Ik wil geen big in een zak koopen.
6. De koopman die verliest kan niet lachen.
7. De eene ezel scheldt de ander uit voor langoor.

Misschien willen de lezers wel eens beproeven voor elk gezegde een Nederlandsche uitdrukking te vinden en ook op te sporen aan welke taal elk gezegde is ontleend.

Kleinigheden.

De mensch overdenkt zijn weg, maar de Heere bestiert zijn gang, zegt de Schrift die ons ook leert dat er geen muschje op de aarde valt zonder de wil des Hemelschen Vaders; dat ook de haren onzes hoofds alle geteld zijn. In 't kort dat niets, ook niet het schijnbaar geringste, aan het oog des Heeren ontgaat, en er niets gebeurt tenzij Hij het wil.

Ik heb ervaren, zoo zeide een oud vroom onderwijzer dat het waar is wat de Psalmdichter zegt:

't Is God, aan tijd noch plaats verbonden,
Wiens toezicht over alles gaat.

Mijn levensloop althans heeft grootendeels afgehangen, naar den mensch gesproken, van een plank op zichzelf een nietig ding.

En als dan den meester vaak gevraagd werd hoe dit kon en wat hij er mee bedoelde, dan vertelde hij tot antwoord vaak de volgende geschiedenis.

Ik was jong bij het onderwijs gekomen, had met goed gevolg een paar examens afgelegd en hoopte nu een betrekking te krijgen, die althans zooveel opbracht dat een jong mensch die zuinig leefde en zijn moeder onderhield er net van komen kon. Natuurlijk zou meer ook hoogst welkom zijn.

Op een goeden dag vernam ik, dat op een dorp dicht bij het mijne, of liever dat waar ik werkzaam was, een betrekking van onderwijzer open zou komen. Misschien, zoo dacht ik, is het iets voor mij. Ik verzocht den hoofdonderwijzer der school om inlichting. Dat viel goed uit. Het loon was vijf honderd gulden in 't jaar, voor dien tijd een behoorlijke som, waarmee ik in mijn behoeften zou kunnen voorzien.

Nu schreef ik aan het schoolbestuur om mij voor te stellen als iemand, die de openkomende plaats kon vervullen en verzocht in aanmerking te komen. Na een paar weken reeds kreeg ik antwoord. Ik moest op een bepaalden dag komen om een paar uur les te geven in de school. Als het goed ging, naar genoegen van de heeren zouden zij verder met mij spreken, dat wil zeggen, ik zou aangesteld worden.

Alles liep tot dusver goed, en ik dankte reeds den Heere die mijn weg zoo voorspoedig scheen te maken. Ik had gevreesd nog eens examen te moeten doen, doch daarvan stond niets in. Ik vleide mij reeds met de hoop moeder beter te kunnen ondersteunen dan vroeger, en ook zelf niet meer zoo bekrompen te moeten leven.

(Slot volgt.)

BRIEFWISSELING.

Inzenders van vragen gelieven weer een weinig geduld te oefenen. Als vragen inkomen juist nadat andere pas behandeld zijn, moet natuurlijk een poos verloopen eer weder antwoord kan worden gegeven.

Hoogeneirk.

Buitenland.

Engeland De toestand van het Engelsche volk nu de oorlog voorbij is.

De Engelsche Christenen zien den toestand van hun land niet met blijde oogen aan. Dat de regeering bekend maakte, dat, nu de oorlog voorbij is, er evenveel en even sterk bier gebrouwen mocht worden als te voren, en dat er bij het overwinningsfeest dezelfde vrijheid ten opzichte van den drank zou heerschen als er toegestaan werd op »Mafekingday", waarbij de overwinning op de Transvalers gevierd werd, is zeker niet een oorzaak tot verheuging. Daarbij komt het feit dat van den Engelschen Zondag van lieverlede alles verdwijnt. Wat vroeger de trots en ook de kracht was van het Engelsche volk, is door den oorlog zoo verzwakt, dat het ernstige vaderlanders gaat verontrusten. Wie had voor tien jaar kunnen gelooven, dat de Londensche kappers en coiffeurs stappen moesten doen om hun Zondagsrust te verzekeren? Het sprak toen van zelf, dat alle kapperswinkels op den dag des Heeren gesloten waren. Nu moeten de kappers een actie beginnen om Zondagsrust te genieten!

Men gaat in Engeland 't gevoelen dat als de volksgeest niet verandert inzake de productie, het land weldra door andere landen zal overvleugeld worden. De productie is te gering. Vooral wordt te weinig steenkool uit de mijnen opgehaald, en daardoor kunnen andere producten niet zoo overvloedig aangemaakt worden, als de nood van het land dit eischt. De werkstaking in het mijndistrict van Yorkshire maakt dezen toestand nog ernstiger. Is dit de schuld van de leiders der mijnwerkers, of van de mijnwerkers zelf? De Regeering heeft er op gewezen, dat de steenkoolproductie moet vermeerderen, zal het volk niet nog zwaardere lasten opgelegd worden. Van de zijde der werklieden wordt arbeid niet zoozeer beschouwd als een eerste plicht, maar als een tijdverdrijf. Men spant zich in arbeiderskringen niet meer in, met de gedachte dat er dan meer werk zal komen. Aannemers getuigen dat er honderden steenen minder gelegd worden, alleen uit die overweging. Dat het Engelsche volk op dien weg zelfmoord pleegt, wordt niet ingezien. De revolutionaire geest heeft zich aldus van arbeiderskringen meester gemaakt, dat als er geprotesteerd wordt tegen »lijntjes trekken", men ten antwoord krijgt, dat de kapitalisten het volk zoeken uit te buiten. Werkgevers en werknemers staan als vijanden tegenover elkander.

De leeraars der Kerken worden daarom aangemaand, evenals de onderwijzers, om het volk den grooten dienst te bewijzen, het in te lichten omtrent dezedelijke zijde van den arbeid. Het volk moet geleerd worden, dat het alleen door hard werken aan het hoofd der natien blijven kan. De Kerk moet het duidelijk maken dat men niet alleen rechten, maar ook plichten heeft. Boven alles behoort de liefde op den troon gezet te worden. Maar daarvoor is noodig, dat er reconstructie kome door wedergeboorte en deze wedergeboorte kan alleen komen door den gekruisigden Zaligmaker.

In dezen toon schrijven de Christelijke bladen in Engeland, waaruit wel blijkt welk een ernstige crisis het Engelsche volk, nu er eindelijk vrede kwam en het vuurwerk dat daarvoor ontstoken werd, uitgebrand is, doorleeft.

Gemengd Nieuws.

Dr. Haeckel gestorven. De hoogleeraar Dr. Ernst Haeckel is overleden. Hij was het die de denkbeelden van Darwin verder ontwikkelde. Toch voegt Reuter bij het bericht van Haeckel's sterven er aan toe: «Zijn materialistische geschriften speelden geen kleine rol in het leiden der denkbeelden welke Duitschland hebben voorbereid tot den oorlog". Wij vragen: heeft niet Darwin den weg voor Haeckel bereid? En was het niet een Darwin die Kippling als letterkundige en Chamberlain als staatsman inspireerde? Het is niet te ontkennen dat het Engelsche imperialisme zijn oorsprong heeft in de Darwinistische theorie. Dr. Kuyper schreef in zijn «Evolutie": «De aanhangers der Evolutie zijn in Engeland nog nimmer zonder een halve kniebuiging voor het altaar voorbijgegaan. De meesten hunner zijn nog trouwe kerkgangers in de polychromatische kerk van Engeland. Hiertoe beweegt hun deels nawerking van het religieus verleden, deels de zucht om hun theorie ingang te doen vinden door het ontzien der volksreli[illegible] Of dit zoo blijven zal, is de vraag. Want de re[illegible] verliest in Engeland sienderoogen haar invloe[illegible] het volksleven. «In Duitschland daarentegen vervolgt Dr. Kuyper, pleegt de Evolutioni[illegible] vermaak in te scheppen om „frech und ge[illegible] het vroom gevoel te kwetsen".

Zondagsscholen in het verwoest gebied van F[illegible]rijk hersteld. Het herstellen van Protesta[illegible] Zondagsscholen in de verwoeste gebiede[illegible] Frankrijk wordt op uitgebreide schaal onde[illegible] door een gemengd kerkelijk comité voor [illegible]lijke hulp voor Frankrijk en België. Het [illegible] heeft van het geünieerd Protestantsch co[illegible] Frankrijk, met hetwelk het saamwerkt, een [illegible] Zondagsscholen ontvangen, wier nood he[illegible]